

באיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

ששים גיבורים
נודב ע"י ח"א שליט"א
לזכות להיות חלקו
מהבוטחים בשמו
באמת

פניני הפרשה

וכעין מש"כ (וראה יסוד ושורש העבודה שער הכולל פ"ט, ועוד) בשם האר"י שלא לשלב אצבעות יד ימין בשמאל, הטעם הוא משום שכך עושים בעת צער וגורם שיתנהגו עמו רח"ל כך, ועי' ט"ז או"ח סימן צ"ה ס"ק ל.

כל הימים

אנכי אערבנו מידי תבקשנו אם לא הביאתיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים (פמ"ג פסוק ט')
פרש"י לעוה"ב. והנה כעין זה ילפינן בברכות (י"ב ב') מדכתיב למען תזכור את יום צאתך ממצרים כל ימי חיך, ודרשו חז"ל "להביא לימות המשיח". ונראה דגם לבן זומא הדורש שם מהפסוק שמזכירין יצ"מ בלילות, מ"מ כאן אין סיבה לחלק בין יום ללילה וגם בן זומא ידרוש כאן לעוה"ב. וצ"ע איך אדם יכול לומר שמאבד את חלקו לעוה"ב וכי הוא בעלים על זה?

ובמכות י"א ב' משמע שיהודה נידה את עצמו, וגם צ"ב דבמו"ק י"ז א' מבואר שנידוי שלא כדן לא חל [ומה שכתוב שם דמר זוטרא חסידא נידה את עצמו לפני שנידה ת"ח שם, אין זה נידוי ממש אלא כעין נידוין] ועוד צ"ב איך יהודה התחייב להחזירו הרי יתכן שיגיע זמנו של בנימין למות, ועי' כלי יקר לעיל פסוק ח' ובהעמק דבר מפרש שקיבל על עצמו את עונותיו לקבל דין שמים תחתיו בעת סכנה ועמש"כ לעיל מ"ב ל"ז.

אין ספק מוציא מידי ודאי

ויאמר יהודה אל ישראל אביו שלחה הנער אתי ונקומה ונלכה ונחיה ולא נמות גם אנחנו גם אתה גם טפנו. (פרק מ"ג פסוק ח')
פרש"י ברעב. צ"ב איזה מיתה רש"י בא לאפוקי, דהלשון נמות לא משמע שיתפרש על יוסף שהוא יהרגם, בנימין ספק יתפש ספק לא יתפש ואנו כלנו מתים ברעב אם לא נלך, מוטב שתניח את הספק ותתפוש את הודאי. צ"ב וכי יעקב לא חשב על סברא זו בעצמה ואולי לא הי' חשש שימותו אלא היו סובלים מאי תזונה והיו יכולים לחיות מהדברים שעדיין הי' להם [כמפורש להלן פסוק י"א] אבל לא משמע כן עמש"כ לעיל מ"ב ב.

והנה לפי טענה זו משמע שהדין הוא שצריך להיכנס לספק מיתה לתועלת חיי עולם אפי' כשמפסידים חיי שעה, ועי' שו"ת אחיעזר ח"ב סוף סימן ט"ז על אדם שלפי דברי הרופאים לא יכול לחיות הרבה זמן ועי' ניתוח יש אחוזי הצלחה קטנים שיחיי הרבה שנים אם צריך לעשות את הניתוח עי"ש ולכאורה זה הנידון כאן ועי' הגהות הרד"ל במד"ר צ"א אות יא.

בן י"ח

ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירו. (פרק מב פסוק ח')
פרש"י שיצא מאצלם בלא חתימת זקן ועכשיו מצאוהו בחתימת זקן משמע שאם אין זקן עד גיל י"ח זה דבר רגיל. ועי' מג"א סימן ל"ט ס"ק א' שקטן פסול לכתוב תפילין עד שמביא ב' שערות ומספיקא פסול עד שיהא בן י"ח שנה עכ"ז. והאחרונים (מחצית השקל ועוד) תמהים דלא מצינו בשום מקום הך שיעורא לתלות שהביא שערות ויתכן שכאן יש קצת מקור לשיעור זה.

לזכות החתן אלטר ישראל שמעון נ"ו והכלה מירל תחי' לרגל נשואיהם בשטו"מ

שלוחה בזה ברכתי מזל טוב כל הברכות וההצלחות, להזוג העומדים להינשא בימים אלו, ויה"ר שיהי' ביניהם אהבה ואחוה שלו' וריעות, ואז שכינה בבית, ויזכו לדורות צדיקים וחסידיים עד ביאת גואל האמיתי א.ס. [נוסח רבנו שליט"א בכמה מכתבי ברכה]

ענין בפרשה – בטחון

דברים נפלאים שרשם תלמיד ותיק ממה ששמע ממרן רבנו בעל אילת השחר שליט"א לחזק הלבבות בעניני האמונה והבטחון (הדברים נכתבו ונערכו ע"פ הבנת הכותב- המשך המאמר אי"ה בגליון פר' וראא).

צדיק באמונתו יחיה

בדרגת "מאמין" ישנם מדרגות רבות, ויחידים בלבד זכו להגיע לדרגה הגבוהה ביותר שהיא האמונה השלימה והמוחלטת ("במאה אחוז"). והרי אפילו על צדיק כנח נאמר שהיה מקטני אמנה (וודאי שגם זו מדריגה גבוהה).

והסיבה לדבר זה, שהאמונה המוחלטת והפשוטה כ"כ קשה היא, היא משום שהאדם בטבעו מרמה את עצמו שבאמת מאמין הוא, גם ע"פ דרך הנהגתו שמתנהג בה עתה.

ומי שזכה להגיע לדרגה זו של האמונה השלימה הרי שזכה לדבר גדול מאד. ואיני יודע אם אפשר להגיע למדריגה גבוהה זו בלא מעלת התורה, אמנם גם אם לומד עכ"פ קצת תורה אפשר להגיע למדריגה גבוהה, וכמו שהאבות, ושם ועבר, וחונן, ומתושלח זכו להגיע למדריגה זו אף קודם מתן תורה.

ואפילו אנשים פשוטים היו שזכו למדריגה זו, וזכורני מצעירותי שהיה נפח יהודי אחד בעיר דרוהיטשין שהיה יהודי צדיק גדול מאד ולא היה ידוע כת"ח ורק היה לומד משניות, ואעפ"כ רבים היו נוסעים אליו להתברך מפיו מפני שהיו אומרים שברכותיו מתקיימות. (ואת כל הכסף שהיו נותנים לו היה נותן לשיבות). וגדולתו היתה עקב אמונתו הפשוטה!

ורק האדם עצמו הוא שיכול לחזק את עצמו באמונה, בכך שיתבונן ויראה שהבוטח בה' חסד יסובבנהו, וכמ"ש כפירוש רשו ורעבו, ואילו דורשי ה' לא יחסרו כל טוב! והיינו שלצדיק הבוטח לא חסר כלום מפני שחי תדיר בהרגשה שהכל טוב לו, ומרגיש שהשם רועי לא אחרו, וזאת משום שאין לצדיקים חפץ בעשירות, וכל שאיפתם היא רק שיהיה להם לחם לאכול ובגד ללבוש כדי שיוכלו לעבוד את בוראם בשלום ובהשקט.

וע"כ כשיתבונן האדם בהנהגת הקב"ה עם בראיו ובהשגחתו עליהם שהיא מופלאה ביותר ובכך שהבורא מספיק ומכין לכל בריה ובריה את מזונה ע"כ יתעלה ויתחזק באמונתו (וע"כ קבעו ע"י משנ"ב סי' ק"ע סק"א) לומר בתחילת הסעודה פרק כ"ג מתהילים הנ"ל שנאמר בו על הבטחון כדי שיתבונן מי הוא הנותן לו את מזונו).

וזהו הביאור במה שאמר דהמע"ה בתהילים (לב' י') "רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו" והכוונה בזה דגם להבוטח ישנם מכאובים כהרשע, אלא דהבוטח מתבונן ורואה מתוכם את החסדים שהקב"ה מסובב בהם ומתעלה בצדקותו, ואילו כנגדו הרשע ברשתו מוצא בהם סיבה להחליש את אמונתו וע"כ מתרבים מכאוביו [א"ה וראה שפ"א שם].

ובזה תמיד יש להתפלא על הרופאים הרואים לנגד עיניהם את פלאי הבריאה ואת כל השמירות וההגנות שהקב"ה הטביע בגוף של אדם, ושפאי כשמתקלקל משהו בגוף גם ע"כ ישנה שמירה, היו הם צריכים להיות המאמינים הגדולים ביותר, אלא שעוצמים את עיניהם מלהביט בזה מפני שרוצים להמשיך לחטוא, ועליהם נאמר ישירים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם. וסיפר מרן הרב שך זצ"ל שפ"א שאל לא מהרופאים שהיו מטפלים בו היאך יכול אתה לכפור הלא רואה אתה לנגד עיניך את הפלא הגדול שלבו של אדם פועל שנים רבות כ"כ בסדר מדוקדק והלא לא יתכן דבר כזה אם לא שיד ה' בזה???, והשיבו אותו רופא שאינו מתפעל מזה ואמר לו בזה"ל "ככה זה!!... וכל זה הוא מפני שהיצר מסמא את עיניו של אדם לכל יראה ויתפעל אפי' מהדברים המוחשיים כדי שיוסיף לחטוא. וכמסופר שאמר הגר"ח ז"ע לאפיקורס אחד שהק' לו קושיות בעניני אמונה, והשיבו הגר"ח שכל קושיותיו אינם אלא תירוצים, כדי שעל ידם יוכל להמשיך בחטאיו.

ומעולם כך היתה דרכם של רשעים להכחיש את המוחש, וכמובא בברכות ו, ב שהתפלל על כך אליהו הנביא בהר הכרמל עניני שלא יאמרו מעשי כשפים הם, וזאת אע"פ שראו בעיניהם את ירידת האש מן השמים. וכן מצינו בלבן הארמי שאע"פ שידע והבין שנתברך ביתו בגין יעקב וכמו שאמר "ויברכני ה' בגללך" אעפ"כ לא נמנע מלגנוב ממנו ולרמותו.

ובאמת שכולנו שייכים לנסיון זה, שהרי אם היינו רוצים לחיות בדרגה זו של אמונה היינו מתבוננים ורואים בחוש את הסייעתא דשמיא המלווה אותנו בכל יום בכל פעלינו וע"כ היינו מתחזקים באמונה.

אלא שאם היה הדבר קל לבני האדם לא היתה הבחירה בדבר זה ואדרבה היו כולם חוזרים מיד בתשובה. וע"כ על אף שתפקידו של היצר הוא להראות לאדם את הדברים הסובבים אותו הפוך מהמבט האמיתי, אבל מי שבאמת ירצה להתבונן יוכל לראות בעיניו כמה שהקב"ה מפרנסו ומספק לו את צרכיו מעודו ועד היום הזה.

וככל שיורדים הדורות, מתמעטים המאמינים האמיתיים בעלי האמונה הפשוטה, ואם בדור קודם היו מועטים בדרגה זו הרי שבדורנו אנו נתמעטו הם ביותר. והיושבים על מדין בבתי הדינים מספרים שרואים כמה שנתרבו המקרים שבנ"א נכשלים וגוזלים איש מרעהו וכל זה הוא מהתמעטות המאמינים השלמים.

דהרי כל מה שבנ"א מבקשים להתפרנס ע"י גניבה, ושקר, וחילול שבת וכיו"ב או שאר דברים אסורים, אין זה אלא מחסרון האמונה שאינם מאמינים שהקב"ה הוא הזן ומפרנס את כל הברואים ויפרנס גם אותם אם ילכו בדרך הישר ולא יעברו על רצונו יתב'.

ומה שהרבה בני"א מרוויחים ממון רב שלא בדרך ישרה, שמעתי בשם החזו"א שאם בחר האדם בדרך עקלתון להתפרנס בדרך זו של גניבה ושקר או מחילול שבת וכדו' הרי גרם הוא לעצמו שרק בדרך זו תהיה פרנסתו שקצב לו הקב"ה ואם לא כן ירעב ללחם עד שיגנוב, אא"כ ישוב מדרכו הרעה ויקבל ע"ע שלא להתפרנס מדרך הישר.

והאדם נבחן על אמונתו, אם גם כשזולתו מרע ומזיק לו לא יהיה לו בלבו עליו ואדרבה יאמין שהכל רק מגזירתו יתב' ולא חבירו הוא המרע לו. והרבה רואים אנו היפך מזה שכשאדם פותח חנות ע"י חנותו ומסיג את גבולו בא הלה וצועק חמס על שמשיג את גבולו, ואין זה אלא מחסרון באמונה, שהרי אם היה מאמין שהקב"ה זן ומפרנס ומכלכל את בראיו והכל בגזירתו יתב' הלא לא היה צריך לכעוס על חבירו ע"כ.

ואע"ג שמובא בגמ' בבא בפרא בפרק לא יחפור שבמקרים מסוימים יש לאדם זכות טענה על מה שפוסק את מקור חייו אין הדברים נאמרו לבעל הבטחון האמיתי המאמין ויודע שכל פרנסתו היא רק ממה שגזר הבורא עליו בר"ה אם יעשר או יעני, ולא על החנות נגזר אם תרויח או לא אלא עליו נגזרה הגזירה אם ירויח אם לאו וכמה.

ויעוי' בכתר ראש (קכ"ד) שפ"א נסתפק הגאון בדמי מעשר, והיקל בזה ואח"כ נפל הגרזן לבאר ושמנו את מחיר הגרזן שהיה בדיוק ככסף המעשר שהסתפק עליו, והפריש תיכף המעשר ואח"כ עלה הגרזן והדלי.

ואף בשידוכים נגזר הדבר בגזרתו יתב' מי יתן יותר וכמה יתן על נישואי הילדים. ואע"פ שיש בכל דברים אלו מהלך הנראה טבעי, הרי הקב"ה בד"כ אינו מנהיג את עולמו בדרך ניסית ואינו "זורק כסף מהשמים" וע"כ נראים הדברים שתלויים הם במהלך טבעי, אבל באמת את הטעם האמיתי עושה רק הקב"ה. והוצאות נישואי הילדים הם ככל מזונותיו של אדם שנקצבו לו מר"ה אלא שאח"כ נגזרים דרכי ירידת השפע אליו לפי פקודותיו של מקום ע"י שיעשה "שטות" כזו או אחרת.

והנה ברור כשמש הוא שדי בזמן זה ואי"צ להשתדל יותר מזה, ואף לא ירויח יותר מריבוי השתדלות, והמשתדל יותר מהנצרך דומה הוא למי שמחבר לחבית יין שתי ברזים, וחושב שע"כ יצא יותר יין מהחבית. וגם למי שדרגתו פחותה באמונה לא תועיל לו ריבוי ההשתדלות וטועה הוא אם יחשוב שיועיל לו ריבוי ההשתדלות דהרי לא יוסיף לו כלל, ואין זה נובע אלא מחולשתו באמונה ובטחון.

ועוד דכשואדם שוקע בהשתדלותו ומרבה בה יותר מהראוי מפסיד הוא בשל כך את מעלת ומטרת התפילה שנצטוונו בה כדי שנתקרב אליו יתב. ועפ"י רוב כן הוא הדבר אצל רוב בני האדם שכשנכנסים למסחר שוקעים בהשתדלותם יותר מדאי ומפסידיים את ההתקרבות לבוראם. וכל מה שנראה לאדם שריבוי ההשתדלות הועיל לו אין זה אלא למען נסותו באמונה. ובתקופה זו רואים אנו שכל אותם גבירים שהרבו להשתדל הפסידו הון רב.

עצות לחיזוק בטחון

ענין הבטחון הוא הדבר הקשה ביותר לעמוד בו, וכמובא באורות הגר"א בשם הגאון במשלי (כב) **דעיקר התורה היא הבטחון** דבעל בטחון יכול לקיים כל התורה, אבל מי שאינו בעל בטחון ישנם מצוות שאינו יכול לקיימם כראוי עקב חסרונו בבטחון. וכל חיזוק בקיום המצוות משפיע אף הוא בחיזוק מידת הבטחון, וכן גם ריבוי עמל התורה מוסיף במידת הבטחון שכפי גודל עמלו בתורה יתחזק במידת הבטחון.

ורבינו בחיי בס' כד הקמח כתב דעיקר האמונה היא ע"י הבטחון ומי שאינו בעל בטחון אינו יכול גם להאמין כראוי והמתחזק באמונה יתחזק גם בבטחון.

וצריך הרבה סיעתא דשמיא להשיג דבר קשה זה שהיא מידת הבטחון השלימה שעל ידה יהיה האדם למאמין אמיתי,

ועצה להתחזק באמונה היא ע"י שיחשוב אדם על גודל חסדי המקום עמו שהרי כשנולד היה חסר כל, והקב"ה דאג לו לכל מחסורו מעודו עד היום הזה, ולהיפך כשאדם סבור שאין לו את צרכיו הנחוצים לו הרי שאינו בעל בטחון. וכן עוד מועיל להתחזק במידה זו ע"י שיאמר פסוקי בטחון, [א"ה ראה בס' תולדות רבי זונדל מסלנט שהביא רשימת פסוקי בטחון. ובס' משפטי צדק או ריד איתא: נמצא כתוב בשם הגאון החסיד מופלג בדורו נר ישראל עמוד הימיני מורנו ורבונו רבי ליב אב"ד פראג הנקרא בשם מהר"ל מפראג שיאמר כל אדם פסוקי בטחון כדי להרגיל עצמו בבטחון ואמונה וזאת עיקר דת הישראלית וצריך להתחזק בזה מאד מאד ואחר אמירת הפסוקים יבקש מהשם יתברך שיזכנו להיות חזק מאד באמונה ובטחון כראונו יתעלה.

עוד היה אומר המהר"ל מפי זקנו הגאון רבי חיים שמקובל בידינו מהקדמונים שאמירת פסוקי בטחון מסוגלים לבטל כל גזרות קשות והיו אומרים פסוקי בטחון במערכות המלחמה ושמו בטחונם חזק בהקדוש ברוך הוא והיו ניצולים וכן מסוגל הוא לומר פסוקי בטחון לפני משא ומתן וכל עסק שהוא. וכן מובא דטוב לומר גם פרשת המן בכל יום, ובבאה"ט כ' דאפי' בשבת טוב לאמר, ובב"י כ' שע"כ יאמין האדם שכל צרכיו באים אליו בהשגחתו יתב, וכן הביא בס' הנ"ל התשב"ץ קטן (מובא בנו"כ של הטור ריש או"ח) שהביא ד' הירושלמי שכ' **דהאומר פרשת המן בכל יום מובטחים לו מזונותיו, וכ' התשב"ץ ע"כ "ואני ערב".** (יעו"ש).

וכשחושב אדם מחשבות מעיני האמונה והבטחון הרי יכול לפעול דברים נשגבים בכל העולמות והבוטח בה' חסד יסובנו, וע"כ ינצל מן הדברים הרעים וכדאי טוב לחסות בה' וגו' סבנו כדבורים וגו'.

והמחשבה על יחודו יתב' (וכן גם בשש הזכירות התמידיות) מצד א' קלה היא מאד דקל לחשוב על המחשבה הפשוטה שהקב"ה אחד הוא והוא הבורא ומנהיג את העולם, ומאידיך יש בה צד קשה שקשה לחשוב על כך כסדר בכל הליכותיו ומעשיו שעושה שהיא המעלה הגדולה שבענין זה.

ואשרי מי שחושב על כך בתמידות בכל עסקיו. **ומ"מ מי שחושב כל העת בדברי תורה עולה על כולם דת"ת כנגד כולם.** ו"לחיות את האמונה" הוא הדבר ה"חזק ביותר". והדבר הגדול ביותר המועיל להתחזק באמונה הוא שמירת כל המצוות והכנעת היצר. והמתחזק בזה זכה לעצמו ולכל סביבתו, **וכמו שכשהיה הח"ח בדורו מכיון שהיה הוא חזק באמונה העלה בזה גם את בני דורו,** ולעומת זה בדורינו נחלשה האמונה ביותר.

ויחידים יחידים מבינים דבר זה, אבל רוב בני"א כועסים כשרואים את קוניהם הקבועים שהולכים לקנות בחנות המתחרה עמם וצועקים חמס ע"כ, ואם היו באים אלי להתייעץ הייתי משיב להם הרי לא חנותך היא שמרוויחה אלא אתה הוא המרוויח, ובלא גזרתו יתב' לא תרוויח אפי' פרוטה אחת. ומעשה היה באחד שקנה חנות נעלים מוצלחת בממון רב ובמקום טוב וסבר שירוויח הרבה כבעל החנות הקודם, ומאז שנכנס לחנות זו ירדה החנות מטה מטה. ואין זה אלא שעל בעל החנות הקודם נגזר שירוויח, ואילו עליו לא נגזר שירוויח וע"כ פסקה החנות מלהרויח.

שיעור ההשתדלות תלוי בהדרגת האדם

בס' בית הלוי פרשת מקץ ביאר דברי המדרש עה"פ אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו דזה יוסף שלא פנה אל הרבים שע"י שאמר לשר המשקים כי אם זכרתי וכו' נתווספו לו ב' שנים בבית הסוהר.

וביאר שם דהתביעה על יוסף היתה שלפי דרגתו שעמד בה במידת הבטחון לא הוזקק להשתדלות זו, וכ' שם דאדם אחר שאינו בדרגה זו לא היתה עליו תביעה כזאת משום דאדרבה מחויב הוא להשתדל כדי שיצא מבית הסוהר (ובאמת יש להק' ע"ז מקידושין דף ג"ט דרבב"ח שלח את רב שיקנה לו קרקע וקנה אותה רב לעצמו משום דהיה במקום של גברא אלימי ולא היו מוכרים אותה לרבב"ח ורק ברב נהגו כבוד, ואי שם דרב לא הודיע ע"כ לרבב"ח שמא בינתיים יקדמו אחר ויקנה אותה לפניו, ויש להק' ע"ז דוכי רב לא היה בדרגת הבטחון שהיה לו לחשוש שמא יקדמו אחר ויקנה את השדה המיועדת לו).

ומ"מ אין להק' כן על מה דאי' בשו"ע הל' ת"ב דמותר ליארס בת"ב שמא יקדמו אחר דע"ז דלא מועיל בטחון שישא דווקא אשה פלונית, דהרי הדבר נוגע גם אליה ואולי היא אינה רוצה בו).

וא"כ שיעור ההשתדלות הטבעית הוא כפי הרגשת האדם במדרגתו במידת הבטחון ולב יודע מרת נפשו. ומנסים את האדם בדברים אלו כפי מצבו שעומד בו. ובנ"א רגילים להרבות בהשתדלותם ולטרוח יומם ולילה ואינם חושבים למדוד את השיעור הנרצה להשתדלותם.

והעיקר בזה שלא ירמה האדם את עצמו ויתנהג כפי מדרגתו באמת. ובכל אופן צריך לידע שהפרנסה לא תבוא בדווקא ממה שהשתדל בו אלא ממה שגזר עליו הקב"ה, ופעמים שיעבוד ביהלומים ולא ירוויח דבר ופעמים שיתעסק באבנים ויתעשר, ויתכן שאדם ילמד מקצוע כדי להתעשר וישאר עני ויתכן שלא ילמוד כלום ויתעשר. ומראשי המוסדות שומעים אנו תדיר שעפ"י רוב משתדלים ומשקיעים במקום אחד ומצליחים ממקום אחר.

וסיפר לי הרב ו. שפ"א נסע לחו"ל לטובת הכוללים שלו לזמן ארוך יותר מהרגיל ולבסוף עשה את כל מלאכתו רק במחצית השעה שלפני סוף הטיסה בחזרה באר"י. (והלא הקב"ה יכול להושיע ברגע אחד). וכן היה אומר הרב מפוניבז' זל"ה שכשהיה נוסע לחו"ל לא היה מקבל את התרומות מטרחתו אלא בדווקא ממקום אחר.

ובמעשה רב או ס"א ובכתר ראש או נ' אי' בשם הגר"א דשיעור ההשתדלות לפרנסה הוא ב' שעות ביום אה"צ, ובאמת הגאון עצמו לא עסק בהשתדלות לפרנסה אפי' כשעור זה. ולאשת מהר"ח מוולאז'ין היתה חנות שממנה היתה מפרנסת את משפחתה ואף את הישיבה בתקופתה הראשונה כשעדיין לא היו בה הרבה תלמידים. וכן לאשת החזו"א גם היתה חנות, אבל למעשה לא היה לו ממנה פרנסה כראוי, ואמר שדי לו בלחם עם "לבן" ולכך הלא יש לו די כסף, ולא הסכים לקבל נדבות מנדיבים אלא הסכים שיקנו ממנו כמות של ספרים כדי להתפרנס מכך והיה מחלקם לבני תורה, וכשקניתי ממנו את ספרו עמ"ס מקוואות (שהיה אז ספר קטן בפנ"ע) הצעתי לו לשלם ע"כ ולא הסכים לקבל, ואמר לי שיש לו די כסף וקניב ספרים אלו מנדיב אי' ע"מ לחלקם.

ולמי שגם ההשתדלות בזמן הקצוב שכתב הגאון הנ"ל מפרעת אותו מלימודו שבשאר שעות היום, עליו למעט יותר מזה. **וכן אברך הלומד ככולל מקיים את חובת ההשתדלות במה שיושב ככולל והיא גופא הבטחון וההשתדלות.**

על הנסים ועל הנפלאות

בימי החנוכה שנקבעו להלל הבאנו כאן מקבץ סיפורים שרבנו רגיל לספר כהודאה לבורא עולם שהצילו ממות לחיים בכמה זמנים שונים, ומלבד ההודאה התמידית על החיים בכל רגע ורגע, הבאנו בעיקר את הדברים הפחות מפורסמים וידועים

ברעב זנתנו

סיפר רבנו שליט"א שהוא נולד בימי המלחמה העולמית הראשונה, בתוך מציאות של גלות, רעב ומחלות שהיו עקב המלחמה. רבים מתושבי בריסק נמלטו במלחמה מבריסק למקומות רחוקים - כגון מינסק סאראטוב, מרן הגר"ח מבריסק למשל ברח למינסק, וכיון שאמו של רבנו באה מקמניץ עקרו למשך המלחמה למשפחתם בקמניץ שם נולד רבינו. וגדל בעוני נורא עד למאוד שאין לשער ואין לתאר, אחיו שנולד אחריו בעיצומה של המלחמה נפטר כי לא היה לו אוכל, ואמר רבינו - היום יש דייסות וכל מיני תחליפים לתינוק אולם אז היה רק חלב אם, ואימו של רבינו, לקחה מיניקת לעזור לה אבל לשתיהן ביחד לא היה מספיק חלב מפני הרעב [המיניקת היתה צריכה גם להאכיל את בנה שלה ומה שנשאר לא הספיק] והתינוק נפטר מרעב עד כדי כך היה העוני והרעב.

וסיפר רבנו שסיפרו לו שכשהיה ילד כבן ארבע חמש והביאו לו בבית הארחה כוס חלב לשתות, שאל מה זה הלבן הזה, שעד אז לא היה להם חלב ולא ידע כיצד נראה חלב.

עוד סיפר שהביאו לי שם תפוז"א רציתי לקחת את התפוז"א בשתי ידי מרוב רעב, היה חסר לי במידת הבטחון. [בגיל 4 ...]

מחלים רעים

סיפר רבנו כשהיה נער כבן י"ב בעת שלמדו מס' כתובות בישיבה, הכניס פעם את רגלו לתוך המגפים, ונכנסה לו סיכת מתכת לרגל ובדרך נס נתקעה בעצם העקב ולא נכנסה לתוך מחזור הדם דבר שהוא סכנת חיים ממש היות ויכלה להגיע ללב ח"ו, אולם אף אחד לא הבחין בה ולא ידעו את פשר כאביו העזים, וככה נמשך שש שבועות, עד שחובש אחד [שהיה מומר שנשוי לגויה, וכבר היה זקן בפנסיה] העלה בדעתו הדבר, ונסעתי ברכבת לבית חולים ושם עשו צילום רנטגן שכבר היה באותם שנים ורק אז ראו את הסיכה, ועשה החובש ההוא ניתוח להוציאה, מפאת חומרת הזיהום ברגל היה הניתוח בליל שבת, וכיון שלא היה שם בית חולים או מקום אישפוז היה צריך להחזיר את רבינו באותו היום לביתו בעגלה רתומה לסוס. ניתוח של הימים ההם לא היה דבר פשוט, שש שבועות לא יכל רבינו ללכת ללמוד בגלל אותה סיכה.

מחרב הצלתנו

רבינו דיבר כמה חסדים הקב"ה עושה עמו, ואמר בתוך הדברים שמיום הולדתי אני מוקף בחסדים, לדוגמא היו עסקנים שניסו לשחרר אותי מהצבא הפולני, ואילו היו מצליחים הייתי נשאר והי' קורה אתי מה שקרה לכולם, אך כיון שלא הצליחו הי' סיבה לברוח לשוויץ ובכך ניצלתי.

עוד סיפר רבנו כשהייתי צעיר סברו לעשות לי משקפיים כי חשבו שבזה אני יפטר מהצבא, אבל הרופא אמר שבמספר קטן כזה לא יועיל להפטר מהצבא, וזה היה השגחה משמים שאם היה לי משקפים שפוטרוני מהצבא הייתי נשאר בימי המלחמה בבריסק כמו כולם, ובכך שנאלצתי לצאת מבריסק כדי להפטר מהצבא ניצלתי בחסד ה'. (צדיק כתמר יפרח)

בגרמניה הנאצית

ועל נס הצלתו הארכנו כבר בגיליון פר' בהר תשע"ד ונביא כאן פרט א' שסיפר רבנו שבדרכו לשוויץ היו לו תחנות בינים בוורשא ובברלין. בוורשא שמע שהגר"ש שקופ זצ"ל נמצא כעת בוורשא ממתין בחדר המתנה לרופא ד"ר פרישמן ע"ה, מיד ניגש רבנו לשם ונתן לו שלום, והחזיר לו שלום, מאורע זה השאיר חותם עז על רבנו ומספר זאת תדיר. 12 בלילה המשיך רבנו בנסיעתו לברלין שם החליף רכבת, מרכבת שנוסעת למזרח, לרכבת שנוסעת למערב, וזה היה לפני ליל הבדולח, אמנם הנשיא הידנבורג נתן כבר להיטלר ימ"ש את הממשלה. אבל עדיין לא התחילו הבעיות, והיה רבנו בתחנת הרכבת בלב ברלין משעה שש בבוקר למשך שש שעות ולא עשו לו דבר.

הודאה שינצל מחולי

כשיצא הס' אילת השחר על נדרים באותה העת רבנו שליט"א נרפא מחליו, ולכן כתב הקדמה מיוחדת, [והדביקו את זה על הדף הראשון של חלק מהספרים, ואח"כ חדלו מכך].

בעזה"י. יתברך הבורא וישתבח היוצר על כל הטוב אשר ברא בעולמו ומנהיגו תמיד במדת החסד, ובמה אומר להודות לו על חסדו יתברך שעשה במיוחד לי כל ימי חיי, אמנם באתי בזה עכשיו להוסיף כי בשנים האחרונות נחליתי וברב חסדו כי גמל עלי הצילני ויה"ר שספרי זה ישמש כתודה לו יתברך על חסדו הגדול. [ובהזדמנות זו הנני גם להודות לידידי הנאמנים אשר מאד עזרו בימי צערי ויה"ר שיזכו לרוב נחת מכל יוצאי חלציהם והקרה קיימת לעולם הבא].

אנא קבל כתודה ותזכני לרוות נחת מכל יו"ח הולכים בתורת ה' ודבקים במצותיו הטהורים וגם אזכה לאור באור החיים, כידוע שדרכו להטיב לטובים ואפילו לשאינם טובים, ועינינו תראינה בקרוב ביהמ"ק על תפארתו כהנים בעבודתם ולויים לשירם ולזמרם וישראל במעמדם. המחבר.

מחרב הצלתנו

סיפרו לרבנו את שסיפר אדם שהיה נוכח בשעת מעשה אצל א' מגאוני הדור שלפני המלחמה זצ"ל, שנכנס אליו בליל שבת ומצא את בתו רודפת אחריו עם סכין על מנת לדוקרו, עד שהרוחות נרגעו. והיה זה מזעזע עד לעומקי הנפש לראות גאון נורא זה האיך סובל מבתו יחידתו. ואמר לו אותו גאון: זהו צער גידול בנים!!! ואמר הגרא"ל, היא לא היתה שפויה בדעתה! וגם אני לפני כמה שנים ניסה אדם חשוב [שהיה שוחט במקצוע] שלא היה בריא בנפשו לרצחני. והיה לפלא אצל כל השומעים, וזה היה פעם ראשונה ששמעו על כך. והמשיך לספר, שהגיע אליו וחיפש סכין... וה' הצילני!!! ושאלנו מתי זה בדיוק היה? ואמר לפני כ- 30 שנה!! ויהודי זה מאושפז בבי"ח לחולי נפש - ה' ירחם! (רשימות הרה"ג ר' הלל ק. שליט"א)

נס חנוכה של הרבנית

סיפר רבנו על הרבנית ע"ה שבעת שהגיעה לשוויץ בשנות המלחמה היו צריכים לרשום היכן היא עובדת, דבלא זה לא היו מכניסים סתם פליטים והיה סכנה שהיו מחזירים חזרה את הפליטים, והרבה היו רושמים אצל משפחת גליצקי שהיתה משפחה מרובת ילדים ובעלת חסד גדולה, ואפי' שלא עבדו שם באמת הסכימו שירשמו את שמם, וכך היא עשתה. וביום שמיני של חנוכה הגיעו שוטרים לביקורת אצל מש' גליצקי לבדוק האם באמת הרבנית עובדת שם או לא, והרבנית כמובן לא הייתה שם בכלל והיה נשקף מזה סכנה לכל שהותה בשוויץ, והם החלו בחיפושים, וכיון שהיה להם משפחה גדולה של בנים, והיה נר' ח' של חנוכה נמצא שהדליקו באותו יום הרבה חנוכיות עם הרבה נרות, ופתאום אחד השוטרים ראה את כל הנרות, תפס פחד וחלחלה וצעק 'שיש כאן שדים ורוחות' וברח החוצה עם כולם יחד, ויותר לא באו לחפש שם. (מפי נכדו הרה"ג ר' אשר שטיינמן שליט"א)